

Відгук
офіційного опонента на дисертацію
Шань Юйнань
**«РАННЯ КАМЕРНО-ВОКАЛЬНА ТВОРЧІСТЬ ДАРІЮСА МІЙО:
СТИЛЬОВІ ВИМІРИ»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Творчість одного з представників французького музичного мистецтва доби модернізму Даріюса Мійо є малодослідженою в українському музикознавстві. Разом з тим в особливостях його творчого мислення, де органічно поєднались особисте композиторське світобачення, індивідуальне усвідомлення національних традицій та прагнення втілити нові звукообрази сучасної культури, знайшли оригінальне відображення шляхи розширення, ускладнення і трансформації музичного мистецтва ХХ століття. Отже, проблематика представленої до захисту дисертації належить до кола актуальних питань сучасного мистецтвознавства, так як спрямована на дослідження тих явищ музичного мистецтва, які, серед іншого, визначили особливості розвитку його сучасного етапу.

У фокусі уваги дисертанта — камерно-вокальна творчість Даріюса Мійо раннього періоду творчості, який охоплює 1910–1919 роки. Такий вибір об'єкту дослідження підкреслює його наукову новизну, адже ранні вокальні опуси композитора вкрай мало висвітлені в українському музикознавстві. А їх поглиблене вивчення у стильовому вимірі (відповідно до поставленої мети), із залученням сучасної методології дослідження життєтворчості митця та з опорою на сучасні праці західних музикознавців, виявляє багатоаспектність наукової новизни дисертації Шань Юйнань. Структурно дослідження поділяється на чотири розділи, з яких перший переважно методологічного спрямування, а другий, третій і четвертий – аналітичного.

Зосередження на періоді інтенсивного творчого формування Даріюса Мійо крізь камерно-вокальне мистецтво, на пошуку композитором власного художньо-образного і стильового діалогу зі світом засобами осмислено інтонованого слова, надає можливість дисертанту детально простежити важливі аспекти творчої індивідуальності митця. Тут необхідно підкреслити вдало обрані методологічні орієнтири роботи, які викладені у підрозділах 1.1. та 2.1.

У підрозділі 1.1. *«Поняття творчої особистості у музикознавчому просторі: проблемні аспекти розуміння»* дослідник відштовхується від влучного вислову Наталії Савицької про розуміння людини «як вищої інтегруючої субстанції» (с. 29) і, залучаючи сучасні дослідження, актуалізує поняття «творча особистість», «універсальна творча особистість», «життєтворчість» та наголошує на важливості міждисциплінарного підходу до вивчення творчої особистості як феномену. Надалі в роботі ці поняття коректно екстрапольовано на усвідомлення основних вимірів особистості Даріюса Мійо загалом та їх прояви у ранній творчості, зокрема.

У підрозділі 2.1. *«Жанрово-стильові особливості ранніх вокальних мініатюр Даріюса Мійо: теоретичні аспекти»* у якості методологічного підґрунтя для аналітичних розділів дисертації обрано категорію стилю (зокрема, акцентовано її розуміння у роботах Н. Горюхіної, В. Москаленка, С. Шипа, І. Коханик, О. Лігус); наголошено на важливості вивчення камерно-вокальної творчості Даріюса Мійо крізь призму французького національного жанру вокальної мініатюри *mélodie* (тут залучено роботи В. Жаркової, В. Нечепуренко, С. Луковської).

Також варто підкреслити важливість для побудови концепції роботи підрозділу 1.2. *«Постать Даріюса Мійо у сучасному музикознавчому дискурсі: шляхи усвідомлення»*, де представлено інформацію про стан вивчення творчої особистості композитора у зарубіжному музикознавстві, періодизацію його творчості та наведено суттєву думку дослідниці Дебори Хейзел Робертс про те, що ранню камерну творчість «можна вважати репрезентативним ...

путівником у царині всіх композиційних методів Мійо і джерелом усіх його пізніших надбань» (цитата зі с. 43).

Обрані методологічні орієнтири сприяли логічності, цілісності та ґрунтовності розгортання наукової думки у дисертації Шань Юйнань. Так, вивчення ранньої камерно-вокальної творчості Даріюса Мійо саме крізь поняття «життєтворчості» спонукало дослідника до особливого уважного погляду на особисте і творче спілкування композитора з авторами текстів його вокальних циклів Л. Латілем та П. Клоделем щодо їх впливу на формування та розширення певних аспектів світогляду. У підрозділах роботи 2.2. *«Творчий діалог Даріюса Мійо з Лео Латілем: становлення стильової системи композитора»* та 3.1. *«Творчі контакти Даріюса Мійо і Поля Клоделя: перехрестя мистецьких настанов»* дисертант прагне акцентувати увагу на тому світоглядному резонансі, який виникав між думками поетів і композитора, та сприяв уважному витонченому втіленню їх текстів у сучасному музичному політональному інтонуванні. Подібній логіці підпорядковано і підрозділ 4.1. *«Специфіка композиторського задуму»*, який торкається неординарного вокального циклу «Сільськогосподарські Машини» на тексти з каталогу аграрної промислової виставки. Тут дисертант, відштовхуючись від оригінальних думок окремих сучасних дослідників, також намагається поглянути на зміст твору з «висоти» світоглядного резонансу, який виник у художній свідомості композитора під впливом гуманітарної катастрофи, спричиненої наслідками Першої світової війни.

Для детального аналітичного вивчення у дисертації обрано чотири вокальний опуси: «Поема» ор. 73 на текст Л. Латіля, сім поем «Знання Сходу» ор. 7 і дві мініатюри «На вулицях Ріо» ор. 44а на тексти П. Клоделя та вже згадувані шість пасторалей для голосу і семи інструментів «Сільськогосподарські Машини» ор. 56.

Обрані опуси були створені композитором на прозові тексти. Це поставило перед дослідником окреме завдання у визначенні логіки їх формотворення та усвідомленні структурних особливостей. Для його

вирішення дисертант послідовно детально аналізує музичне втілення тексту у кожному з номерів циклів, таким чином спостерігаючи і за особливостями втілення художніх образів у вокально-інструментальному інтонуванні, і за логікою структурування прозового тексту, і за специфікою політональних нашарувань, і за використанням окремих поліфонічних прийомів, що загалом утворює цілісне уявлення про характерні ознаки трактування жанру *mélodie* у творчості Д. Мійо,

Важливо окремо підкреслити розлогі ґрунтовні висновки дисертації. У них, відповідно до поставленої мети та завдань дослідження, уважно зібрані всі важливі спостереження над ранньою камерно-вокальною творчістю Д. Мійо, над особливостями творчої манери композитора, включаючи аспекти роботи зі словом, характерні ознаки вокальної партії, драматургічну логіку об'єднання частин циклу наскрізним рухом, трактування фортепіанної партії, особливості нашарування політональних ліній у фактурному вирішенні тощо. Завдяки цьому дослідження заявленої наукової проблематики здійснено достатньо вичерпно.

Для уточнення окремих аспектів дослідження запропоную два питання:

1. В аналітичних розділах дисертації Ви детально заглиблюєтесь у логіку розгортання кожного обраного камерно-вокального твору Д. Мійо, простежуєте тонкі зв'язки між прозовим текстом та його інтонаційним наповненням і структуруванням, відзначаєте характерні звороти вокальної партії у діалозі з інструментальним супроводом, зауважуєте про тонкі тематичні арки у розгорнутих вокальних композиціях тощо. На основі цих аналітичних спостережень прошу узагальнено порівняти особливості побудови вокальної партії у «Поемі» ор. 73 на слова Лео Латіля, у циклі «Знання Сходу» на слова Поля Клоделя та у циклі «Сільськогосподарські Машини». У чому спостерігаються спільні ознаки, а у чому відмінності, особливості вокальних ліній згаданих творів?

2. Ви – як особистість – є представником східної культури. І це природно спонукає до окремого питання про цикл Д. Мійо «Знання Сходу» на слова П. Клоделя. Ви зазначаєте, що «перебуваючи в Китаї, Поль Клодель був вражений іншими способами думати про світ і відчувати його резонанси у собі» (с. 112), «...наче прагнув досягнути Китай зсередини через традиційні східні цінності й відкрити для Європи новий культурний простір...» (с. 113). Ці прагнення стали, у свою чергу, натхненням для Д. Мійо, який обрав сім текстів П. Клоделя, «...пов'язаних темами пошуку свого місця у світі...» (с. 140). І в результаті цикл «Знання Сходу» став тонким творчим зануренням двох європейців у нову незнану культуру. Отже, на Вашу думку, в якій поемі (поемах) циклу митцям вдалося найбільш влучно втілити східне світосприйняття, досягнути його зсередини, «відчутти його резонанси у собі»?

Загалом, представлене до захисту дисертаційне дослідження вирізняється самостійністю, відчутною науковою новизною для українського музикознавства, змістовним заглибленням у залучені контекстні аспекти та детальними аналітичними спостереженнями, ґрунтовністю висновків. Поставлене наукове завдання виконано на високому рівні. Результати дослідження можуть бути використані в навчальних курсах закладів вищої музичної освіти, зокрема, у курсах історії світової музики ХХ ст. та аналізу музичних творів. Окремий інтерес робота складає для виконавців-вокалістів у їхньому прагненні до більш глибокого розуміння задуму, змісту та стильових особливостей творів Даріюса Мійо як оригінального представника доби європейського модернізму.

Публікації за темою дисертації представлені у необхідній кількості — три одноосібних наукових статті у фахових наукових виданнях України галузі «Мистецтвознавство» (спеціальність – 025), які доповнені публікацією тез міжнародної науково-практичної конференції. За змістом публікації розкривають провідні положення дисертації. Загалом, дисертація та наукові публікації виконані здобувачем із дотриманням академічної доброчесності.

Таким чином, дисертаційне дослідження Шань Юйнань «Рання камерно-вокальна творчість Даріюса Мійо: стильові виміри» повністю відповідає вимогам МОН України щодо кваліфікаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а його автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
учений секретар, професор кафедри теорії музики
Київської муніципальної
академії музики ім. Р. М. Глієра

Оксана ГАРМЕЛЬ